

Streszczenie

W dzisiejszych czasach kwestia interkulturowości oraz wiążąca się z nią kompetencja różnojęzyczna i międzykulturowa znajdują się w centrum uwagi dydaktyki języków obcych. Lekcja języka obcego wydaje się być najlepszym miejscem na omawianie treści kulturowych zwiększających m.in. świadomość różnic i podobieństw między kulturą rodzimą i obcą czy budujących umiejętność dystansowania się wobec konwencjonalnych nastawień do różnic kulturowych. Kształcenie takiej wrażliwości językowej i kulturowej wiąże się z odrzuceniem dominującego przez długi czas w Europie ideału jednojęzyczności, a co za tym idzie z promowaniem nowego paradygmatu dydaktycznego opisanego szczegółowo w dokumencie FREPA (2007): *System opisu pluralistycznych podejść do języków i kultur* (wersja polska 2017), stanowiący uzupełnienie *Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego* (ESOKJ).

Niniejsza praca pokazuje sposoby wdrażania działań dydaktycznych mających na celu kształcenie bądź rozwijanie wrażliwości interkulturowej na lekcji języka francuskiego dla przyszłych lub obecnych dyplomatów. Kluczowe dla niniejszej pracy stały się badania przeprowadzone wśród studentów Kolegium Europejskiego w Natolinie. Pytania badawcze pracy wpisują się w dwa obszary: glottodydaktyka języków specjalistycznych, a w szczególności FOS (Français sur Objectif(s) Spécifique(s)) oraz w podejście interkulturowe.

Celem niniejszej pracy jest ukazanie, że kompetencja różnojęzyczna i międzykulturowa wiążąca się bezpośrednio z podejściem interkulturowym zasługuje na specjalne miejsce w procesie kształcenia językowego dla potrzeb zawodowych. Warto podkreślić, że różnojęzyczność i różnokulturowość to bez wątpienia kluczowe zagadnienia polityki edukacji językowej w większości krajów europejskich. Niewątpliwie wpływ na to miało sporządzenie i opublikowanie *Systemu opisu pluralistycznych podejść do języków i kultur* (FREPA), który stanowił przyczynek

do popularyzacji edukacji różnojęzycznej i międzykulturowej. Niezwykle istotne wydaje się zatem wdrożenie konkretnych treści edukacji różnojęzycznej promowanej przez Radę Europy także na lekcji języka specjalistycznego ujmującego tematykę dyplomacji. Niniejsza praca składa się z 5-ciu rozdziałów.

W **rozdziale pierwszym** (*L'enseignement du français à des publics professionnels en tant qu'objet d'études*) została przedstawiona refleksja nad dydaktyką języków specjalistycznych oraz próba chronologicznego usystematyzowania rozbieżności terminologicznych, które uwypukliły się w XX wieku. Ta część kończy się analizą podręcznika do nauczania języka francuskiego dla przyszłych dyptomatów: *Objectif diplomatie A1/A2 : le français des relations européennes et internationales* oraz analizą zbioru ćwiczeń *Diplomatie.com* przeznaczonego dla studentów wydziałów stosunków międzynarodowych. **Rozdział drugi** (*Des besoins aux compétences. Le rôle des compétences dans la construction du programme du français de la diplomatie*) przedstawia szczegółowy profil dyplomaty, którego charakteryzują wspólne cechy i określony zestaw umiejętności powiązanych z koncepcją różnojęzyczną i międzykulturową. Celem rozdziału jest wskazanie, że język specjalistyczny nie może być dłużej nauczany w duchu dominującego podejścia leksykalno-tłumaczeniowego. Ponadto pokazuje, że przy tworzeniu kursu nie należy ignorować wspólnych cech osobowości profesjonalistów pracujących w dziedzinie dyplomacji. W **rozdziale trzecim** (*Opérationnalisation de la compétence plurilingue et pluriculturelle dans l'optique d'un Cadre de Référence pour les Approches Plurielles des Langues et des Cultures. L'exemple du français de la diplomatie*) została przedstawiona koncepcja podejść pluralistycznych do języków i kultur oraz ich ważna rola w edukacji różnojęzycznej i różnokulturowej. W rozdziale zaprezentowana jest propozycja operacjonalizacji założeń powyższego narzędzia w programie zajęć języka francuskiego dla przyszłych dyptomatów. Dwa ostatnie rozdziały to opis badania empirycznego przeprowadzonego w Kolegium Europejskim w Natolinie. **Rozdział czwarty** (*Choix méthodologique pour la recherche empirique*) to szczegółowy opis metodologii postępowania badawczego. Główną metodą stosowaną w pracy były badania własne, których podstawę stanowi badanie w działaniu wzmocnione innymi jakościowymi metodami zbierania danych takimi jak skonstruowanie własnego portfolio, obserwacja oraz kwestionariusz. **Rozdział piąty** (*Présentation et interprétation des données recueillies dans la recherche empirique*) to raport z badania, które miało za zadanie zdiagnozowanie jak wprowadzone działania dydaktyczne wpływają na rozwój kompetencji różnojęzycznej i międzykulturowej w procesie kształcenia językowego dla potrzeb zawodowych na przykładzie lekcji francuskiego dla przyszłych dyptomatów. W rezultacie prowadzonych działań badawczych udało się osiągnąć większość założonych celów.

Summary

Nowadays, the intercultural dimension and plurilingual and pluricultural competence are central to the didactics of foreign languages. Some evidence suggests that the foreign language classes are the perfect place to link cultures: learners have the opportunity to experience and analyse cultural otherness, and to use this experience to reflect on matters that are usually taken for granted within one's own culture and environment. This, in turn, requires the abandonment of the monolingual ideal (which has long dominated Europe) and the promotion of pluralistic approaches, a new paradigm for language teaching/learning described in detail in the *Framework for Pluralistic Approaches* (2007).

This study explores the idea of integrating an intercultural approach in the teaching-learning process of French for Diplomats. This work is focused on the foreign student public attending a 1-year Master's programme at the College of Europe in Natolin, and this work constitutes a contribution to the didactics of *French for Specific Objectives* (FOS). The didactic questions raised here aim at clarifying the manner in which "French for Specific Objectives" and "Interculturality" are articulated to each other.

The purpose of this publication is to demonstrate that plurilingual and pluricultural competence deserves serious attention with regard to the process of French language teaching for young professionals. The appearance of the *Reference Framework for Plural Approaches to Languages and Cultures* (FREPA) has notably prompted a more in-depth analysis of plurilingual and pluricultural competence, a crucial competence in the modern didactics of foreign languages. It is therefore essential to take this new reality into account, and to adapt to it also in the case of training for young adults, including future diplomats. It is with this in mind that this thesis develops its analysis over five chapters.

Chapter 1 (*L'enseignement du français à des publics professionnels en tant qu'objet d'études*) focuses on the importance of language for professional purposes as well as the evolution of different linguistic currents over the 20th century. The most fundamental theories of professional French learning are presented. The chapter concludes with an analysis of the A1 / A2 Diplomacy Workbook : *Objectif diplomatie A1/A2 : le français des relations européennes et internationales* and a *Diplomatie.com* workbook for learning French in the context of international and European relations. **Chapter 2** (*Des besoins aux compétences. Le rôle des compétences dans la construction du programme du français de la diplomatie*) provides a detailed profile of a diplomat who notably relies upon plurilingual and pluricultural competences, as well as sociolinguistic and pragmatic capacities. In the chapter it is argued that the professional language is not reduced to a limited vocabulary and that courses of French for diplomacy should not be limited to linguistic aspects, as it currently the case. **Chapter 3** (*Opérationnalisation de la compétence plurilingue et pluriculturelle dans l'optique d'un Cadre de Référence pour les Approches Plurielles des Langues et des Cultures. L'exemple du français de la diplomatie*) first focuses on theoretical concepts and the application of the pluralistic approaches that contribute to the development of plurilingual and pluricultural competence. It also shows how pluralistic approaches can be implemented in the course of French for diplomacy. **Chapter 4** (*Choix méthodologique pour la recherche empirique*) describes in detail the problems linked to the empirical research conducted. Research on the development of plurilingual and pluricultural competence is pursued through analysing the most suitable qualitative methods and data collection techniques. The above-mentioned chapters lay the foundations for illustrating the core of this research, which is analysed in **Chapter 5** (*Présentation et interprétation des données recueillies dans la recherche empirique*). In this last latter it is argued that a plurilingual and intercultural education goes hand in hand with the development of reflexive capacities, self-assessment skills and learning autonomy, as well as awareness of cultural alterity.

Résumé

À l'heure actuelle, la dimension interculturelle et la compétence plurilingue et pluriculturelle se trouvent au centre des réflexions concernant la didactique des langues étrangères. La classe de langue, où la réflexion sur les représentations de l'Autre, sur la rencontre de l'altérité et la prise de conscience que nous sommes tous soumis à des structures de pensée simplificatrices, permettrait d'acquérir un regard plus objectif, plus conscient de l'Autre ou d'autres groupes. Il en résulte l'abandon de l'idéal monolingue (qui a longtemps dominé en Europe) et la promotion des approches plurielles, un nouveau paradigme pour l'enseignement/apprentissage des langues décrit en détail dans le *Cadre de Référence pour les Approches Plurielles des Langues et des Cultures* (CARAP, 2007).

Cet ouvrage se propose de réfléchir à l'intégration d'une démarche interculturelle dans un enseignement/apprentissage de français de la diplomatie. Axé sur le public de futurs diplomates venant suivre un an au Collège d'Europe à Natolin, ce travail constitue une contribution à la didactique du *français sur objectif spécifique* (FOS). Les questions de recherche abordées visent à éclairer la manière dont s'articulent l'« interculturalité » et le « FOS ».

L'objectif du présent ouvrage est de démontrer que la compétence plurilingue et pluriculturelle mérite d'avoir une place à part dans le processus d'enseignement/apprentissage de langue française à destination d'un public de jeunes professionnels. C'est notamment l'apparition du *Cadre de Référence pour les Approches Plurielles des Langues et des Cultures* (CARAP) qui a incité une analyse beaucoup plus poussée de la compétence plurilingue et pluriculturelle, une compétence cruciale dans la didactique moderne des langues étrangères. Il est donc fondamental de prendre en considération cette nouvelle réalité et de s'y adapter également dans le cas d'une formation qui s'adresse à de jeunes adultes comme c'est le cas du public de futurs diplomates. C'est d'un tel point de vue que part cet ouvrage divisé en 5 chapitres.

Dans le **premier chapitre (L'enseignement du français à des publics professionnels en tant qu'objet d'études)**, il est question de l'importance de la langue à des fins professionnelles ainsi que l'évolution de différents courants linguistiques du XXe. Les théories les plus fondamentales de l'apprentissage du français à visée professionnelle y ont été présentées. Le chapitre se clôt par l'analyse du manuel *Objectif diplomatie A1/A2 : le français des relations européennes et internationales* et un cahier d'activité *Diplomatie.com* permettant l'apprentissage du français dans le contexte des relations internationales et européennes. Le **deuxième chapitre (Des besoins aux compétences. Le rôle des compétences dans la construction du programme du français de la diplomatie)** dresse un profil détaillé d'un diplomate qui mobilise avant tout la compétence plurilingue et pluriculturelle ainsi que la compétence sociolinguistique et pragmatique. Cette partie mettra en œuvre le fait que la langue professionnelle ne se réduit pas à un vocabulaire de spécialité et que le cours de français de la diplomatie ne devrait pas être limité aux aspects linguistiques comme c'est aujourd'hui le cas. Le **troisième chapitre (Opérationnalisation de la compétence plurilingue et pluriculturelle dans l'optique d'un Cadre de Référence pour les Approches Plurielles des Langues et des Cultures. L'exemple du français de la diplomatie)** analysera dans un premier temps les concepts théoriques et la mise en pratique des approches plurielles qui contribuent au développement de la compétence plurilingue et pluriculturelle. Ensuite, nous observerons comment les approches plurielles peuvent être implantées dans le cours de français de la diplomatie. Le **quatrième chapitre (Choix méthodologique pour la recherche empirique)** expliquera en détail la problématique de la recherche empirique menée. La recherche sur le développement de la compétence plurilingue et pluriculturelle sera poursuivie à travers l'examen des méthodes qualitatives ainsi que des techniques de recueil des données qui conviennent le mieux au sujet de l'étude. Tout ceci préparera la recherche principale, dont les résultats seront analysés dans le **cinquième chapitre (Présentation et interprétation des données recueillies dans la recherche empirique)**. Ce dernier chapitre montre qu'une éducation plurilingue et interculturelle va de pair avec le développement des capacités réflexives, des aptitudes à l'autoévaluation et de l'autonomie d'apprentissage ainsi qu'avec une prise de conscience de l'altérité.